

"Muhacirleri Yönetmek"

Suriye'deki Yabancı Savaşçıların Geleceği

Aaron Zelin | Combating Terrorism Center | Tercüme: Mepa News

Özet

Esed rejiminin devrilmesine yardımcı olan yabancı savaşçıların akıbeti, Suriye'nin geçiş sürecinin ve Batı'nın bu süreçten doğan hükümetle ilişki kurma isteğinin belirleyici sınavlarından biri haline geldi. ABD Senatosu'nun 2027 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası'ndaki bir hüküm, Suriye'nin geçiş hükümetine Amerikan desteğini, ülkede kalan yabancı savaşçıları ve cihatçıları silahsızlandırma konusunda kaydettiği ilerlemeye bağlıyor. Bu makale, söz konusu hükmün soruna yanlış teşhis koyduğunu savunuyor. Aralık 2024'te Esed rejiminin düşmesinden bu yana Şam, yabancı savaşçıların (muhacirlerin) çoğunu devlet yapılarının dışında silahlı halde bırakmak yerine devletin komuta yapılarına dahil eden bir "entegre et ya da tutukla" stratejisi izledi. Yabancı savaşçı nüfusu kendi içinde farklılaşmış durumda (yeni hükümeti destekleyenler ve ona yakın olanlar ya da hükümetin ABD desteğiyle zaten mücadele ettiği IŞİD'le bağlantılı olanlar) ve bölünüyor (entegre olanlar ile bağımsız kalmak isteyenler arasında). 2026'da fiilen ortaya çıkan tehditler (entegre savaşçılara yönelik bir suikast kampanyası, hoşnutsuzluğun İsrail karşıtı seferberliğe yönelik olarak yeniden çerçevelenmesi ve Esed sonrası açıklıktan yararlanan yeni yabancıların gelişi), kişi sayısına dayalı bir silahsızlandırma yaklaşımıyla ele alınmıyor. Batı'nın Bosna'daki deneyimi, dışarıdan dayatılan bir sınır dışı etme hükmünün ve daha sonra yürütülen zorla vatandaşlıktan çıkarma kampanyasının her ikisinin de ters teptiği doğrudan ve uyarıcı bir emsal sunuyor: Ülkeden çıkarma tehdidi dışarıya ihraç ederken, yerleşik hale gelme onu büyük ölçüde etkisizleştirmişti.

Suriye'nin geçiş sürecinde, savaşta yer alan yabancılara ne yapılacağı sorusu kadar kalıcı bir sınav teşkil eden pek az mesele oldu. Savaş boyunca on binlerce muhacir Suriye'ye gitti. Aralık 2024'ten sonra ülkede kalan birkaç bin kişi, şimdi kurulmasına yardımcı oldukları devletin güvenlik güçlerine, çarşılarına ve camilerine dağılmış durumda. Bu kişiler üç ayrı sorunun kesişiminde bulunuyor: Kendilerine borçlu olduğu silahlı adamlar üzerinde otoritesini tesis etmek zorunda olan Şam açısından iç mesele; Pekin, Moskova, Taşkent, Paris ve Washington'un her birinin bu nüfusun bir bölümü üzerinde talepleri bulunması nedeniyle diplomatik mesele; ve sınırları yaygın biçimde iddia konusu olan fakat nadiren açıkça tanımlanan bir terörle mücadele meselesi. Bu nüfusun nasıl ve kim tarafından yönetileceği, yalnızca Suriye'nin iç konsolidasyonunu değil, Batı'nın cihatçı bir isyandan doğan hükümetle hangi koşullarda ilişki kurmaya hazır olacağını da şekillendirecek.

Haziran 2026'da ABD Senatosu Silahlı Hizmetler Komitesi, 2027 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası'nın (NDAA) kendi versiyonunu, Suriye'nin geçiş hükümetine Amerikan desteğini ülkede kalan yabancı savaşçıları ve cihatçıları silahsızlandırma

konusunda kaydedilen ilerlemeye bağlayan bir hükümle onayladı. Bu türden daha dar kapsamlı bir koşul, hükümette üst düzey görevlerde bulunan yabancı savaşçıları ele alan 2026 Mali Yılı NDAA'sından beri mevzuatta yer alıyor. 2027 Mali Yılı metnindeki yenilik, yükümlülüğün üst düzey atamalardan tüm yabancı savaşçı nüfusuna genişletilmesi ve silahsızlandırma ile izlemenin uygulamada esas alınacak ölçütler olarak eklenmesidir.^{1 a} Bu kaygı yersiz değil. Suriye, dünyadaki en büyük yabancı savaşçı nüfuslarından birine ev sahipliği yapıyor. Bu nüfusun patlayıcılar, insansız sistemler ve küçük birlik taktikleri konusundaki becerilerinin sınır aşan açıdan açık bir önemi bulunuyor ve bazı mensuplarının yeniden güçlenen IŞİD'le ilişkisi güncelliğini koruyan bir terörle mücadele sorusu olmaya devam ediyor.²

Bununla birlikte, NDAA hükmünün seçtiği araç (yabancı savaşçıların elindeki silahların azaltılmasıyla ölçülen silahsızlandırma), Esed sonrası Suriye'den elde edilen kanıtların desteklemediği üç varsayıma dayanıyor. Birincisi, bu kişilerin oluşturduğu tehlikenin ellerindeki silah miktarıyla orantılı olduğu varsayımı. İkincisi, bu silahların Suriye devletinin dışında bulunduğu varsayımı. Üçüncüsü ise silahların ortadan kaldırılmasının kapasiteyi de ortadan kaldırdığı varsayımı. Silahların bol olduğu, sınırların geçirgen, gayriresmi silah piyasalarının mevcut ve yetkililerin parayla ikna edilebilir olduğu bir ülkede silahsızlandırma, makul bir maliyetle tersine çevrilebilecek bir işlemdir. Sınır aşan saldırı planları açısından en ilgili iki kapasite, yani el yapımı patlayıcılar ve ticari dronlar ise el koyma esaslı bir ölçüte en az elverişli olanlardır.

Tahriru'ş Şam Heyeti (HTŞ) ve müttefiklerinin Aralık 2024'te Beşar Esed'i devirmesinden bu yana Devlet Başkanı Ahmed Şara'nın yönetimi, yabancı savaşçıları ne silahsızlandırdı ne de onları bağımsız hareket eden silahlı oluşumlar olarak bıraktı. Çoğunluğu sistematik biçimde kendi güvenlik güçlerine dahil ederken, sorun teşkil ettiğini düşündüklerini seçici olarak gözaltına aldı.³ Bunun sonucu olarak, "kalan tüm yabancı savaşçıların silahsızlandırılması" talebi, kelimesi kelimesine uygulanırsa, Şam'a, onları şimdi bünyesinde barındıran ve Suriye hükümetinin bir parçası olan komuta yapılarını dağıtması yönünde baskı yapacaktır. Hüküm, yabancı savaşçı ile üniforma giyen yabancı savaşçı arasında hiçbir ayırım yapmıyor. Dolayısıyla ilk belgelendirme şartı, Suriye hükümetinin silahlı kuvvetlerinde ve diğer hizmetlerinde görev yapanları, yani özellikle entegre edilmiş yabancı savaşçı grubunu kapsıyor. İkincisi ise Suriye'de kalan tüm yabancı savaşçıları kapsıyor. Metnin lafzına bakıldığında, entegrasyon hedef grubun dışına çıkış yolu değil, şartın ilk yöneldiği yer.

Bu tartışmanın IŞİD hakkında olmadığını açıklığa kavuşturmak ve belirtmek gerekir. Suriye hükümeti ve ondan önce HTŞ, on yılı aşkın süredir IŞİD'e karşı mücadele ediyor, yazar da söz konusu mücadeleyi HTŞ yıllarında ve Esed rejiminin düşmesinin ardından bu yayında ele aldı.⁴ Örneğin Şam, yalnızca Ağustos 2026'nın ilk iki haftasında, ikisinde yabancı savaşçıların bulunduğu dört IŞİD hücrelerini tutukladı.⁵ Ayrıca, bu tartışma genel olarak yabancı savaşçılarla ilgili olsa da Esed rejiminin düşmesinden bu yana Suriye'deki ABD güçlerine yönelik can kaybına yol açan tek saldırının bir yabancı tarafından değil, bir Suriyeli

tarafından gerçekleştirildiğini belirtmekte yarar var: Suriye güvenlik hizmetlerine sızmış şüpheli bir IŞİD mensubu, 13 Aralık 2025'te Palmira yakınlarında ortak bir ABD-Suriye devriyesine pusu kurarak iki ABD askerini ve Amerikalı bir tercümanı öldürdü.^b Dolayısıyla, devlet kontrolü dışındaki silahlar ve genel olarak devletin şiddet tekeli meselesi, daha önce HTŞ'de yer almış veya grupla bağlantılı olan ve ülkede kalan yabancılar kadar Suriyelileri de ilgilendiren önemli bir meseledir.

Bu makale üç ampirik iddia ve bir karşılaştırmalı argüman ortaya koyuyor. Ampirik olarak, rejimin düşmesinden önce HTŞ'de yer alan veya grupla bağlantılı olan Suriye'deki yabancı savaşçı nüfusunun;

1. Devlet yapılarının dışında silahlı halde kalmak yerine büyük ölçüde bu yapılara entegre olduğunu
2. Yekpare olmadığını, kendi içinde farklılaştığını ve aktif biçimde bölündüğünü, temel ayrımın devlete katılanlar ile ondan bağımsız kalmaya çalışanlar arasında bulunduğunu
3. Silahsızlandırma çerçevesinin kapsayamadığı risklerle (entegre savaşçılara yönelik suikastlar, ideolojik yeniden çerçeveleme, yeni bir geliş akışı ve entegre olmayan kişilerin kendi inisiyatifleriyle dış saldırılar düzenlemesi) giderek daha fazla tanımlandığını

savunuyor.

Karşılaştırmalı olarak ise NDAA'nın yaklaşımına en yakın tarihsel örneğin, Dayton sonrası Bosna-Hersek'teki yabancıların ele alınışının, yabancı savaşçıların dışarıdan dayatma sonucu ülkeden çıkarılmasının tehdidi ihraç ettiğini, entegrasyon ve yerleşik hale gelmenin ise onu büyük ölçüde etkisizleştirdiğini gösterdiğini; ABD baskısıyla daha sonra yürütülen zorla vatandaşlıktan çıkarma kampanyasının da ihmal edilebilir düzeyde güvenlik kazanımı ve kalıcı hoşnutsuzluk oluşturduğunu ileri sürüyor. Makale, hükmün ABD politikası açısından olası sonuçlarıyla sona eriyor.

Esed sonrası Suriye'de yabancı savaşçı nüfusu

Suriye'deki toplam yabancı savaşçı sayısına ilişkin tahminler büyük ölçüde değişiklik gösteriyor, ancak nüfusun bileşimi, kesin büyüklüğünden daha iyi anlaşılıyor. En büyük tek bileşeni Türkistan İslam Partisi (TİP) ile bağlantılı Uygurlar oluşturuyor. International Crisis Group'un bir değerlendirmesine göre Uygurlar, aileleri ve bağlantılı medya yapıları dahil edildiğinde Suriye'deki yabancı savaşçıların yaklaşık üçte ikisini oluşturuyor ve önemli ölçüde kendi kampları ve kurumları bulunan kolektif bir topluluk halinde yaşıyor.⁶ Başka bir kaynağa göre ikinci büyük blok, başta Ketibetu't Tevhid ve'l Cihad (KTJ) ve bağlantılı oluşumlarla ilişkili Özbekler olmak üzere Orta Asyalılar. Ardından Cunud eş Şam gibi gruplarla bağlantılı Kuzey Kafkasyalılar (Çeçenler ve Dağıstanlılar), Fırkatu'l Guraba

etrafında şekillenen Fransızca konuşan bir grup ve daha küçük Türk, Arap ve Batılı unsurlardan oluşuyor.⁷

Bu çeşitlilik, blokların örgütsel bütünlük dereceleri, yeni devletle ilişkileri ve dış baskıya maruz kalma düzeyleri bakımından farklılaşması nedeniyle analitik açıdan önem taşıyor. Daha az önemli olmamak üzere, ideolojik yönelimleri bakımından da farklılar. Türkistan İslam Partisi'nin programı Uygur milli davasına bağlı ve her zaman başka bir yerdeki anavatanlarına yönelmiş durumda. Orta Asyalı oluşumlar, içinden çıktıkları sınır aşan cihatçı çerçeveyi daha fazla koruyor. Fırkatu'l Guraba'nın bakış açısı ise Paris'le kendi ihtilafı bulunan Frankofon bir diaspora çevresine ait. Bunlar birbirinin yerine geçebilecek topluluklar değil ve aynı baskıya aynı şekilde karşılık vermeyecekler. Hem Pekin hem Ankara ile iç içe geçmiş ilişkileri bulunan Uygurlar, Şam açısından hassas bir diplomatik sorun oluşturuyor. Hükümet bunu, Şubat 2025'te "Türkistanlı" öğrencilerin üniversite harçlarından muaf tutulması kararı da dahil olmak üzere, kısmen sivil kanallar aracılığıyla yönetti.⁸ Orta Asyalılar, hem Telegram'da hükümete yönelik en sert kınamaları hem de hükümet yanlısı en önde gelen yabancı tugayı ortaya çıkararak kamuoyu önünde en açık sözlü ve kendi içlerinde en fazla bölünmüş grup oldu.⁹ Fransız grubu, küçük olmasına rağmen propaganda açısından orantısız ölçüde görünür durumda. Bütün bunların altında, daha önce kuzeydoğudaki El-Hol kampında tutulan ve mensupları zaman zaman şimdi Suriye ordusunda görev yapan entegre yabancı savaşçılarla kesişen, ayrı fakat bağlantılı bir IŞİD aile üyeleri nüfusu bulunuyor.¹⁰

Nüfusu daha da karmaşık hale getiren bir diğer özellik, entegrasyon hamlesinin başlamasından çok sonra da eğitim içerikleri ve propaganda üretmeye devam eden bağımsız "taktik" oluşumların varlığını sürdürmesidir. Malhama Tactical, Musafeer/Mujahir Tactical ve Uygurlarla bağlantılı Yurtugh Tactical gibi gruplar, 2025 sonbaharı boyunca eğitim videoları ve görselleri yayımlamaya devam etti, ancak o tarihten bu yana bağımsız medya faaliyetlerini durdurdu.¹¹ Görünürdeki dağılmaları, mensupları çoğunlukla yeni devlet güvenlik yapılarına katılan, sivil hayata dönen veya bir azınlığı devlet dışında faaliyet gösteren gruplarla ilişkisini sürdüren diğer yabancı savaşçı oluşumlarının daha geniş seyrini izliyor. Bu, nüfusun gidişatına ilişkin her değerlendirme açısından önemli: Entegrasyon sürecinin başlamasından bir yılı aşkın süre sonra bağımsız markalardan oluşan bir ekosistemin varlığı, dahil etmenin tam değil kısmi olduğunun ve devletin yabancı savaşçılar üzerindeki otoritesinin eşit biçimde işlemediğinin doğrudan kanıtıdır. Gelecekteki riskin daha muhtemel odağını oluşturan, entegre savaşçıların elindeki silahlardan ziyade, tam da bu kalan özerkliktir.

Entegre et ya da tutukla stratejisi

Şam'ın kendi topraklarında yaşayan yabancı savaşçılara ve rejimin düşmesinden önce HTŞ ile bağlantılı olanlara yaklaşımının belirleyici özelliği, "entegre et ya da tutukla" şeklinde özetlenebilecek iki hatlı bir strateji oldu. Entegrasyon hattı, rejimin düşmesinden sonraki haftalarda belirginleşti. Aralık 2024 sonlarında Şara, aralarında altı yabancıların da bulunduğu

bir grup subayı Savunma Bakanlığı bünyesindeki üst düzey görevlere terfi ettirdi. Analistler bu adımı bir ödülün ziyade, bağımsız Suriyeli toplumsal tabanları bulunmayan sadık kişilerin güvenlik aygıtının hassas noktalarına yerleştirilmesi yoluyla darbelere karşı koruma sağlama biçimi olarak yorumladı.¹² Bu adım hem ülke içinde hem de Batılı başkentlerde yeterince tartışmalıydı ki yabancı uyruklulara yapılan üst düzey rütbe atamalarının daha sonra kısmen geri alındığı bildirildi.¹³

İzleyen yıl boyunca entegrasyon kurumsallaştı. Haziran 2025'te Reuters, ABD'nin yabancı eski muhaliflerin Suriye silahlı kuvvetlerine dahil edilmesine koşullu yeşil ışık yaktığını bildirdi. Türkistan İslam Partisi de resmen dağıldığını ilan etti ve savaşçıları ulusal ordunun yapısına dahil edildi.¹⁴ O dönemdeki haberler, yaklaşık 3500 yabancı savaşçının yeni oluşturulan bir tümene entegre edileceğini gösteriyordu.¹⁵ Yabancı tecrübeli savaşçılar, düzenli birlikler içinde eğitim görevlerinde de ortaya çıktı: Açık kaynak araştırmacıları, Mayıs 2025'te 50. Tümen için özel kuvvetler eğitmeni olarak görev yapan bir Türk vatandaşını belgeledi.¹⁶ Bu entegrasyonun içerdiği mutabakat tutarlıydı: Yabancı savaşçılara, Suriye merkezli ve Şam'a bağlı bir komuta zincirini kabul etmeleri ve bağımsız örgütsel kimliklerinden vazgeçmeleri karşılığında devlet içinde bir yer teklif edildi.

Tutuklama hattı buna paralel işledi ve seçim mantığı, stratejinin temel amacını ortaya koyuyor gibi görünüyor. Ocak 2025'te Suriye makamları, Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es Sisi'yi tehdit eden Mısırlı bir militanı hızla hapse attı. Bu, Esed sonrası Suriye'nin komşu devletleri istikrarsızlaştırmak için bir platform olarak kullanılmayacağı yönünde bir işaretti.¹⁷ Ağustos 2025'te makamlar, Ebu Dücanne olarak bilinen önde gelen Özbek askeri eğitmeni ve medya şahsiyetini, bildirildiğine göre Özbek cihatçıların Dera, Kuneytra ve Süveyda çevresindeki hassas güney koridorunu ziyaret etmesinin ardından gözaltına aldı. Gözaltına alınması, Orta Asyalı cihatçı kanallarda önemli bir hoşnutsuzluğa yol açtı.¹⁸ Aralık 2025'te Suriye güvenlik güçleri, muhacirlere vatandaşlık verilmesi için kamuoyu önünde kampanya yürüten Amerikalı İslamcı medya aktivisti Bilal Abdülkerim'i Halep vilayetindeki El-Bab'da tutukladı.¹⁹ Bununla birlikte, destekçileri tarafından öne sürülen ve tutuklanmasına ilişkin haberlerin çoğunda tekrarlanan, Abdülkerim'in yalnızca vatandaşlık savunuculuğu nedeniyle cezalandırılan bir "gazeteci" olduğu şeklindeki çerçeve eksik: Gözaltına alınmasını daha doğrudan tetikleyen unsurun, Şara'yı mürted ilan eden önde gelen El Kaide yanlısı ideolog Hani Sibai ile yaptığı röportaj ve ona platform sağlaması olduğu görülüyor. Bununla bağlantılı olarak, Abdülkerim'in kendisinin de yeni hükümetin tekfir edilmesine meşruiyet kazandırdığı suçlaması bulunuyordu. Bu durum, vakayı devletin yalnızca muhacirlerin bir savunucusunu bastırması olarak değil, cihatçı-ideolojik medya faaliyetine karşı harekete geçmesi olarak yeniden tasvir ediyor. Tutuklanmasından yaklaşık sekiz ay sonra, Ağustos 2026'da Abdülkerim'in Halep kentindeki bir güvenlik cezaevinde resmi suçlama olmaksızın tutulmaya devam ettiği bildirildi. Eşi, o ay yayımlanan bir röportajda, serbest bırakılmasının medya faaliyetlerini ciddi ölçüde kısıtlayan bir anlaşmayı imzalamasına bağlandığını belirtti.²⁰ Bu vaka, bazı "bağımsız" muhacirlerin devlete duyduğu güvensizliği besleyen, şeffaf olmayan gözaltı uygulamalarını somut biçimde gösteriyor.

Bu vakaları birbirine bağlayan şey yabancılık statüsünün kendisi değil, özerkliktir: Devlet, otoritesini kabul edenleri silahlandırıp bünyesine dahil ederken bağımsız gündemlerini koruyanları, üçüncü devletleri tehdit edenleri veya medya açısından sorun teşkil edenleri gözaltına aldı. Şam, fiilen yabancı savaşçıları sınır dışı etmek yerine aralarında ayrım yapıyor. Vatandaşlık meselesi bu ayrımın merkezinde yer alıyor. Ağustos 2025'te Reuters, yabancı savaşçıların, menşe ülkelerine geri gönderilmeleri halinde hapis veya ölümden korkarak yeni hükümete vatandaşlık için dilekçe verdiğini bildirdi. Bu başvuru, hem Suriye devletine bağımlılıklarını vurguluyor hem de nüfusun büyük bir bölümü için uygulanabilir herhangi bir geri dönüş yolunun bulunmadığını ortaya koyuyordu.²¹ Hükümetin bu başvuruyu ele alış biçimi ikircikli oldu: Bazılarına devlet içinde yer verirken daha geniş talebin önde gelen savunucularını gözaltına aldı.

Dahil etme ile şüphe arasındaki gerilim zaman zaman açıkça ortaya çıktı. Ağustos 2025'te Orta Asyalı Telegram kanalları gözaltındaki IŞİD aileleri için para toplarken, hükümet de yabancı savaşçı gerilimlerinin zirveye ulaşmasından yalnızca birkaç gün sonra Halep'te bir Suriye-Özbek Ekonomi Forumu düzenledi.²² Bu, Şam'ın bir yandan Taşkent ile devletler arası bağları derinleştirmeye çalışırken diğer yandan sahadaki Özbek vatandaşları üzerinde güvenlik denetimi uygulama çabasının bir örneğiydi.²³ Kısacası iki hatlı strateji istikrarlı bir denge değil, sürekli bir dengeleme çabasıdır ve dışarıdan dayatılan bir silahsızlandırma yükümlülüğünün muhtemelen istikrarsızlaştıracağı şey tam da bu dengedir.

Savaş alanından çarşıya

2026 ortalarına gelindiğinde entegrasyonun üçüncü bir boyutu görünür hale gelmişti: Eski savaşçıların sivil hayata geçişi. Analistler ve açık kaynak araştırmacıları, eski muhacirlerin kuzeybatı genelinde restoranlar ve işletmeler açtığı ve yükseköğretime kaydolduğu bir "savaş alanından çarşıya" eğilimini belgeledi.²⁴ Bunun en sembolik örneği, yaklaşık sekiz aylık gözaltının ardından Nisan 2026'da serbest bırakılan ve 2026 ortalarında İdlib kırsalındaki Fua kasabasında bir restoran işleten Ebu Dücaneydi.²⁵

Bununla birlikte, bu sivil yönelim siyasetten arınmış bir asimilasyonla karıştırılmamalı. Temmuz 2026'da açık kaynak araştırmacıları, Ebu Dücaney'in restoranında Basmacı hareketinin, yani yaklaşık 1916 ile 1930'ların başları arasında Sovyet konsolidasyonuna karşı savaştan, büyük ölçüde Orta Asyalı Türklerden oluşan isyan hareketinin bir fotoğrafının belirgin biçimde sergilendiğini kaydetti.²⁶ Bu görsel, entegre bir hayat ile korunmuş ideolojik-tarihsel hafızanın aynı kişide bir arada bulunabileceğini hatırlatıyor. Daha geniş analitik nokta, muhacirlerin silahsız siviller ya da silahlı tehditler şeklinde tek bir nihai duruma doğru ilerlemediğidir. Kimliklerini ve ağlarını beraberlerinde taşıyarak ordu birliklerine, işletmelere, üniversitelere ve bağımsız yerleşim alanlarına dağılıyorlar. Yalnızca silahları sayan bir ölçüt, bu farklılaşmış dahil olmayı yapısal olarak kaydedemez ve böyle bir ölçüt etrafında kurulan bir politika muhtemelen yalnızca onu sekteye uğratmaya hizmet eder.

Ancak sivil hayata geçiş, yabancıları devlet otoritesinin erişimi dışına çıkarmaz. Bu otoritenin uygulandığı alanı değiştirir. şam, bağımsız savaşçıların tutuklanmasında ve Fransız ve bağımsız Özbek gruplarla yaşadığı sürtüşmelerde görüldüğü üzere, güvenlik alanında kırmızı çizgiler çizdi. Bunları sivil ve dini alanda da çizdi. Ağustos 2026'da Din İşleri Bakanlığı'nın, daha önce davet kampanyalarına hoşgörü gösterdiği ez-Zehebi olarak bilinen Mısırlı bir İslamcının düzenlediğı nikap dağıtım etkinliğini engellediğı bildirildi. Ret kararı, Lübnanlı bir içerik üreticisinin aynı şam alışveriş merkezinde görünmesine sertlik yanlılarının gösterdiği tepki de dahil olmak üzere, muhafazakar kamusal aktivizme yönelik daha geniş bir sıkılaşmanın ortasında geldi.²⁷ Bu olay, bir yabancınn görünüşte sivil faaliyetlere (ticaret, eğitim veya davet) yönelmesinin onu devlet otoritesinin erişimi dışına çıkarmadığını gösteriyor. Kırmızı çizgi yalnızca alan değiştiriyor. Yeni Suriye'ye entegrasyon, kışlada olduğı kadar çarşıda ve camide de koşulludur ve muhacirler açısından bu koşulluluğun şartlarını belirleme yetkisi devlette kalmaktadır.

Bölünmüş bir lejyon: Orta Asya'daki ayrışma

Yabancı savaşçı nüfusu yekpare olsaydı, 2026'nın iç gerilimleri açıklanamazdı. Aslında, yılın Suriye'deki yabancı savaşçı nüfusu içindeki en önemli gelişmesi, daha büyük ve daha huzursuz bloklardan birinde açık bir bölünmenin ortaya çıkmasıydı. Sürtüşme birdenbire ortaya çıkmadı. Orta Asyalı cihatçı kanallar, en az Ağustos 2025'ten beri şara hükümetine yönelik artan hoşnutsuzluklarını dile getiriyor, "muhacirler ve mücahitler" hapsedilirken diğerk kesimlere (Aleviler ve Dürziler) yakınlık gösterilmesinden şikayet ediyordu.²⁸ Bağımsız Özbek muhacirler ile hükümet arasındaki gerilimler, Mayıs 2026'da İdlib kırsalındaki Kefraya, Fua ve Kefr Celis kasabalarında Özbek savaşçıları hedef alan, tutuklamalara, protestolara ve bildirilen çatışmalara yol açan bir güvenlik operasyonuna doğru tırmanıyordu.²⁹ Haziran 2026 başlarında Özbek gruplar, hükümeti kamuoyu önünde baskı, karalama ve marjinalleştirmeyle suçlarken, bir Özbek kanalı aynı zamanda, görünüşe göre ayrışmayı sınırlamak amacıyla Suriyeli "kardeşlere" sesleniyordu.³⁰

Mayıs operasyonundan iki ay sonra, bölünme birbiriyle yarışan iki kamuoyu açıklamasında açıkça ortaya ıktı. 10 Temmuz 2026'da, eski Ketibetu't Tevhid ve'l Cihad'dan olan ve artık Savunma Bakanlığı'na dahil edilmiş Özbeklerden oluşan hükümet yanlısı Ebu Ubeyde bin Cerrah Tugayı, orduya entegrasyonunu savunan bir açıklama yayımladı. Ertesi gün, Fransız Fırkatu'l Guraba'nın desteklediğı ve kendisini "Özbek Muhacirler" olarak adlandıran bağımsız bir kanal, hükümetin tutuklamalarını ve yargı sürecini kınayan, zulüm olarak nitelendirdiğı uygulamaları reddeden rakip bir açıklama yayımladı.³¹ Analist Aymenn Al-Tamimi'nin gözlemlediğı üzere, Özbekler arasındaki belirleyici ayrım artık yabancılar ile devlet arasında değil, hükümetle aynı safta yer alıp onun bünyesine dahil olan muhacirler ile onu reddeden bağımsız muhacirler arasında bulunuyor.³² İkinci kampta başlıca, çoğunluğu Fransızlardan oluşan Fırkatu'l Guraba ve muhalifler arasında en yüksek sesle konuşan bağımsız Özbek kanalı yer alıyor.³³

Bunun politika açısından sonucu doğrudan. NDAA hükmünün ifadesiyle "yabancı savaşçılar ve cihatçılar", tek bir hedef grubu değil, artık birbirleriyle açık çatışma halinde olan en az iki kesimi oluşturuyor. Bir grup Özbek, Savunma Bakanlığı bünyesinde rütbe sahibi. Diğer bir grup ise bağımsız Özbek açıklamasını kamuoyu önünde destekleyen, çoğunluğu Fransızlardan oluşan Fırkatu'l Guraba ile bağlantılı kanallardan aynı bakanlığı kınıyor. Metinde yazıldığı gibi uygulanan genel bir silahsızlandırma talebi her ikisini de kapsayacak ve bağımsızlara ulaşmak için Şam'a sadık, entegre tugayı dağıtması yönünde baskı yapacaktır. Oysa devletin geri kalanlar üzerindeki nüfuzunu sağlayan, tam da entegre oluşumlardır. Dahası, bağımsızların hoşnutsuzluk anlatısı (keyfi tutuklamalar, şeffaf olmayan mahkemeler, uğruna kan döktükleri bir hükümetin ihaneti), IŞİD'in karşı yöndeki eleman kazanma faaliyetlerinin yararlanmaya elverişli olduğu tam da bu çatlağı oluşturuyor. Bu hoşnutsuzluğu daha fazla üreten bir politika, ya hasmın faaliyetlerine yardımcı olacak ya da muhtemelen onun adına propaganda ve eleman kazanma faaliyetlerini yürütecektir.

Entegre savaşçılara yönelik şiddet

2026'nın en ciddi gelişmesi ve NDAA hükmünün tehdit modelini en doğrudan tersine çevireni, entegre edilmiş ve eskiden HTŞ ile bağlantılı olan yabancı savaşçılara yönelik bir suikast kampanyasının ortaya çıkması oldu. Erken bir işaret, Haziran 2025'te, daha önce HTŞ ile bağlantılı Iraklı bir komutanın İdlib'in batısındaki Azmarin'de vurularak öldürülmesiyle geldi.³⁴ Bir yıl sonra örüntü belirginleşti. 6 Haziran 2026'da kimliği belirsiz silahlı kişiler, yakın zamanda Suriye Savunma Bakanlığı bünyesinde görev yapan, "Asaibu'l Hamra"nın Çeçen kökenli komutanı Mustafa er-Rusi'ye suikast düzenledi.³⁵ Yirmi iki gün sonra, 28 Haziran 2026'da, aynı profile sahip ikinci bir eski yabancı savaşçı, eski HTŞ mensubu Özbek bir Asaibu'l Hamra üyesi, İdlib vilayetinde öldürüldü.³⁶ Üç hafta arayla aynı profili paylaşan iki hedef, tesadüften ziyade bir örüntüye işaret ediyor.

Bu cinayetlerin stratejik önemini abartmak güç. İslamcı yorumcular ölüm hakkında açıkça spekülasyon yaptı, bazıları er-Rusi'nin yasını tutarken diğerleri cinayeti güvenlik güçleri içindeki sözde sertlik yanlılarına atfetti.³⁷ IŞİD'in olayla bağlantılı olması ve saldırıyı entegrasyon sürecini baltalamak, yabancıları yabancılaştırmak ve bu çatlaklardan daha fazla yararlanmak için kullanmış olması mümkün ve bu yazarın görüşüne göre muhtemel. Şam, bünyesine dahil ettiği yabancı savaşçıları koruyamayacağını gösterirse IŞİD, yeni üyeler kazanmak için kullanabileceği hazır bir terk edilmişlik anlatısına sahip olur. Terörle mücadele açısından suikastlar, bir tür irade dışı dışarı itilme, yani başka yollarla ülkeden çıkarılma anlamına geliyor. Savaşçılar, kararnameyle değil şiddet yoluyla devletin koruyucu şemsiyesinin dışına çıkarılıyor ve aşağıda incelenen tarihsel kayıt, ülkeden çıkarmanın daha tehlikeli sonuç olduğunu gösteriyor. NDAA'nın yabancı savaşçıları silahsızlandırma şartının burada ortaya çıkaracağı, ters etkiye yol açacak ve muhtemelen amaçlanmamış teşvik yapısının altını çizmekte yarar var: Entegre oluşumları zayıflatan bir silahsızlandırma yükümlülüğü, bir suikast kampanyasının devletin yabancı savaşçıları koruma kapasitesini

sınadığı tam da bu anda söz konusu kapasiteyi azaltacak ve tarihin karşı uyardığı ülkeden çıkarılma dinamiğini hızlandırabilecektir.

Hoşnutsuzluğun yeniden tasviri

Bir başka gelişme, bağımsız muhacirlerin baskı altında basitçe geri çekileceği yönündeki her türlü varsayımı karmaşıklştırıyor. Entegrasyon ve Batı tarafından tanınma yolları daraldıkça, en önde gelen bağımsız grup hoşnutsuzluğunu milliyetçi-savunmacı bir davaya dönüştürme becerisi gösterdi. Temmuz 2026 sonlarında Fırkatu'l Guraba, mesajlarını hapisteki yabancı mahkumların serbest bırakılması taleplerinden Suriyelileri İsrail'in askeri saldırılarına karşı koymaya çağırmaya ani biçimde kaydıldı. Grup, 27 Temmuz'da El-Feransiyyin Telegram kanalı üzerinden, Suriyelileri iddia edilen İsrail saldırganlığına direnmeye çağırarak ve hem Şara hükümetini hem de Suriyeli Müslümanları "sessizlikleri" nedeniyle azarlayan bir video yayımladı.³⁸ Bu yön değişikliği analitik açıdan önemli, çünkü Şam'ın İsrail'le bir güvenlik mutabakatı arayışında olduğunun bildirildiği bir dönemde gerçekleşiyor ve hükümet Washington'un desteğini kazanmaya çalışıp İsrail'le müzakere ederken, yabancı savaşçı hoşnutsuzluğunun devletin kolayca bastıramayacağı bir bayrağa, Suriyeli Müslümanların dış düşmana karşı savunulması davasına ne kadar hızlı dönüştürülebileceğini gösteriyor.³⁹ Zorla silahsızlandırma, muhtemelen tam da bu tür ideolojik yeniden konumlanmayı hızlandıracak ve bağımsızlara devletten en fazla yabancılaştıkları anda seferber edici bir dava sunacaktır.

Bu kendini yeniden biçimlendirme kapasitesi, iç seferberlikten daha incelikli ve kalıcı bir tehlikeye işaret ediyor: Entegre olmayan çevredeki kişilerin kendi inisiyatifleriyle dış operasyonlar yürütme potansiyeli. Bunun bir emsali HTŞ'nin eski topraklarında bulunuyor. Ekim 2020'de Fransız öğretmen Samuel Paty, ifade özgürlüğü üzerine bir derste Hz. Muhammed'in karikatürlerini gösterdikten sonra Conflans-Sainte-Honorine'de başı kesilerek öldürüldü.⁴⁰ Fail, 18 yaşındaki Çeçen göçmen Abdoullakh Abouyedovich Anzorov'un son temasının, iddiaya göre İdlid'de bulunan Tacik HTŞ mensubu Faruk eş-Şami ile olduğu belirtildi. Fransız soruşturmacılar, onun Anzorov'u saldırıyı gerçekleştirme konusunda etkilemiş olabileceğine inanıyor.⁴¹ HTŞ'nin örgüt olarak saldırıyla herhangi bir ilgisi olması pek olası değil,⁴² ve mesele tam da bu ayrımdaya yatıyor: Tehlike, bireysel inisiyatifle girişilen faaliyetlerden kaynaklanıyor. Grubun topraklarındaki bir kişi, yurt dışındaki bir sempatizanı bağımsız biçimde şiddet uygulamaya teşvik etti. Bu, grup liderliğinin emrettiği bir saldırı değil, kişisel bir girişimdi. Washington'u en fazla endişelendirmesi gereken tehdit kanalı bu ve Savunma Bakanlığı'na dahil edilmiş tugaylardan ziyade bağımsız ve entegre olmayan savaşçılarla örtüşüyor. Entegre oluşumları parçalayan bir silahsızlandırma yükümlülüğü, kişileri hareketlerinin ve temaslarının devlet tarafından görülebildiği oluşumlardan çıkarıp bu tür bağımsız kışkırtmaların geliştiği özerk, hesap vermeyen alana taşıyacak, buna karşılık bu girişimlerin sahiplerine dokunmayacaktır.

Yeni akış

Suriye'deki yabancı savaşçı dosyası, geçmişten kalanlar kadar yeni gelenlerle de ilgili bir sorundur. Temmuz 2026 sonlarında Avustralya medyası, Avustralya'da radikalleşen ve 2025 sonlarında (rejimin düşmesinden tam bir yıl sonra) Suriye'ye giden, sonradan din değiştirmiş 20 yaşındaki Patrick Stevenson'ın vakasını bildirdi. Stevenson daha sonra İdlib'de gözaltına alındı. 2025'te Afganistan'da birkaç ay seyahat ettikten sonra ailesiyle birlikte Suriye'ye yerleşen ve o yılın 31 Aralık günü Darkuş kasabasında vurularak öldürülen diğer bir Avustralyalı, Abdullah Glen Burgess'i kasten öldürmekle suçlandı.⁴² Suriye makamlarının soruşturma yürüttüğü, ancak IŞİD bağlantısı ihtimalinden uzaklaştığı bildirildi ve idam cezası öngören suçlama, Şam'ın bu tür vakalarda sert bir güvenlik müdahalesi yürütme niyetini gösterdi.⁴³

Bu vaka münferit değil, ancak toplam sayı küçük ve yetersiz biçimde ölçülmüş durumda, abartılmamalı. Fransız terörle mücadele makamları, rejimin düşmesinden sonraki beş ayda Suriye'ye ulaşan veya ulaşmaya çalışan en az yedi Fransız vatandaşını tespit etti. Bunlar arasında Fırkatu'l Guraba'ya katılmak üzere yoldayken tutuklanan eski bir Fransız ordusu mühendisi de bulunuyordu. Fransız yetkililer, bunun 2013-2015'teki kitlesel ayrılışların yeniden başlaması değil, sınırlı bir akış olduğunu açıkça belirtti.⁴⁴ Ülke içinde çok daha büyük bir hareket gerçekleşti. Suriye hükümeti Ocak 2026'da El-Hol kampının kontrolünü Suriye Demokratik Güçleri'nden devraldıktan sonra, daha önce burada tutulan IŞİD bağlantılı yaklaşık 6000 yabancıнын birçoğunun İdlib ve Halep'e taşındığı bildirildi. Bu, yabancı personelin kuzeybatıya doğru hiçbir silahsızlandırma sayımının kaydedemeyeceği şekilde yeniden dağılmasıdır ve tehdit tablosuyla, entegre bir tugayın elindeki tüfeklerden çok daha doğrudan ilgilidir.^{45 f}

Vakanın kendine özgü olguları ne olursa olsun, önemi daha geniş ortam hakkında ortaya koyduklarında yatıyor. Esed sonrası Suriye'nin açıklığı ve azalan sınır kontrolleri, yakın zamanda radikalleşmiş Batılılar da dahil olmak üzere yeni yabancı gelişlerini, yeni kurulan devletin tarama ve denetim yapmak için yeterince donanımlı olmadığı elverişli bir ortama çekiyor.⁴⁶ Bu, politika sorununu NDAA'nın ilgili bölümünün öngörmediği bir şekilde yeniden çerçevesiyor. Metnin kendisi geçmişten kalan grup ile yeni gelenler arasında hiçbir ayırım yapmıyor, Suriye'de kalan yabancı savaşçılardan söz ediyor ve uygulamada esas alınacak ölçütü zaten mevcut olan bir nüfusa uyguluyor. Dolayısıyla bunu geçmişten kalan gruba yönelik bir hüküm olarak okumak, taslağı hazırlayanların yaptığı bir ayırım değil, pratik etkisine ilişkin bir çıkarımdır. Her halükarda tehlike artık silahsızlandırılacak bir grupla sınırlı değil. Giderek daha fazla, taranması gereken bir geliş akışını da içeriyor. Mevcut savaşçıların silahlarına odaklanan bir ölçüt, şimdi ülkeye kimlerin ve neden girdiğini hesaba katmıyor, bu da muhtemelen uzun vadede daha önemli olan terörle mücadele kaybı.

Tanınma pazarlığı

Bu dinamikler, Suriye'nin uluslararası siyasete daha geniş çaplı yeniden entegrasyonunun arka planında geliyor ve bu süreçte yabancı savaşçı dosyası bir tür pazarlık unsuruna dönüşmüş durumda. Temmuz 2026 başlarında Emmanuel Macron, Esed sonrası Şam'ı ziyaret eden ilk Batılı devlet başkanı oldu. Ziyaret öncesinde Fransız cihatçılar dosyası yeniden belirgin biçimde gündeme geldi ve haberler, bu dosyanın (terörle mücadele iş birliği ve Suriye'nin beyan edilmemiş kimyasal stoklarıyla birlikte) ikili gündemdeki konular arasında olduğunu gösterdi.⁴⁷ Suriye'deki Fransız cihatçılar ziyarete Telegram'da gözle görülür bir kaygıyla tepki verdi. Bir kanal, altı yıldır Fransız yetkililerle Şam arasındaki her temasın kendileri açısından sonuçlar doğurduğunu belirtti.⁴⁸ Fırkatu'l Guraba, ziyaretle eş zamanlı olarak, hapisteki yabancı mahkumların serbest bırakılması taleplerini yineleyen bir video yayımladı. Video önce Arapça, ancak daha sonra Fransızca, İngilizce ve Özbekçe yayımlandı. Bu dil sıralaması, hedeflenen kitlenin öncelikle Suriyeliler olduğuna işaret ediyordu.⁴⁹

Macron ziyareti, yabancı savaşçı meselesini şimdi şekillendiren temel pazarlığı somutlaştırdı: Geçici hükümetin Batı tarafından tanınma ve yeniden kabul görme arayışı ile yabancı savaşçılardan kalan sorunu çözmeye yönelik dış baskı arasında bir denge kurulması. NDAA hükmünün içinde bulunduğu bağlam budur ve Washington'un koşullarının, Şam'dan kendi talepleri bulunan diğer hükümetlerin koşullarıyla birlikte okunup tartışıldığı bir bağlamdır. Suriye'nin kendi güvenlik mimarisini çözmeden karşılayamayacağı bir talep, uyumu zorlamaktan çok Şam'ı tavizi başka bir yerde değerlendirmeye yöneltir. Tanınma pazarlığı aynı zamanda bir Avrupa boyutu da getiriyor. Fransa, yalnızca Amerikan silahsızlandırma talebinin kullanmadığı hem çıkar alanlarına hem de nüfuza sahip: Macron ziyareti çevresinde ilerletilen ticaret ve altyapı anlaşmaları, Avrupa'nın yeniden inşa ve yaptırım hafifletme görüşmelerindeki ağırlığı, kimyasal silahlar dosyasında Şam'la iş birliği ve Fransız savcıların Suriye'de tutulan Fransız vatandaşlarına yönelik süregelen ilgisi. Bu sonuncusu, Paris'e müzakere edilmiş bir çözüme yönelik soyut bir tercihten ziyade somut bir menfaat sağlıyor. Bunların hiçbirisi Washington'un kendi nüfuzundan yoksun olduğu anlamına gelmiyor. Yaptırım yetkilerini, IŞİD karşıtı ortaklığı, güvenlik yardımını ve Şam'ın aradığı siyasi tanınmayı elinde tutuyor. Buradaki argüman, bu nüfuzun var olup olmadığıyla değil, hangi değişkene yöneltilmesi gerektiğiyle ilgili.

Tanınma dinamiği, savaşçıların kendilerinin teşviklerini de şekillendiriyor; bu nedenle Fırkatu'l Guraba'nın müdahalelerinin zamanlaması tesadüfi değil. Grup, mesajlarını ziyarete göre ayarladı, uluslararası ilginin en yüksek olduğu anı taleplerini öne çıkarmak için kullandı ve talepler karşılanmadığında, Batı'nın desteğini arayan bir hükümeti zor durumda bırakmak üzere hesaplanmış bir davaya, İsrail'e karşı direnişe yöneldi. Bu, pazarlık kozu haline geldiklerini anlayan ve kendi değerlerini yükseltmek için manevra yapan aktörlerin davranışdır. Zorlayıcı bir silahsızlandırma koşulu, muhtemelen tam da bu teşviki güçlendirecek ve en fazla yabancılaşmış gruplara hem bir hoşnutsuzluk gerekçesi hem de bir

dinleyici kitlesi sağlayacaktır. Buna karşılık, inandırıcı yollar sunan, yönetilen ve tanınmayla bağlantılı bir çerçeve (yerleşik hale gelenlere vatandaşlık, tehlikeli olanlara izlemeli geri dönüş veya kovuşturma), kaybedecek hiçbir şeyi olmayan savaşçıların sayısını azaltarak süreci baltalamak isteyenlerin sahip olduğu nüfuzu azaltacaktır.

Bosna örneği

NDAA'da yer alan yabancı savaşçı hükmü açısından en öğretici örnek, Suriye'nin yakın geçmişinde değil, Batı'nın Balkanlar'daki kendi deneyiminde bulunuyor. Bosna Savaşı'nın ardından, 1995 Dayton Barış Anlaşması, Ek 1A uyarınca tüm yabancı güçlerin 30 gün içinde Bosna-Hersek'ten çekilmesini şart koştu. Bu, yabancı savaşçı dosyasını siyasi bir çözümün bedeli haline getiren, dışarıdan dayatılmış bir koşulun en yakın tarihsel benzeridir.⁵⁰ Şart, amaçlanan etkisi bakımından neredeyse hemen başarısız oldu. Boşnak makamlar ve yabancı savaşçılar süre sınırını aşmanın yollarını buldu. Birçok savaşçı Bosna vatandaşlığı aldı (bazen usulsüz yollarla), Bosnalı kadınlarla evlendi ve Maglaj yakınlarındaki Bočinja gibi nüfusu azalmış köylere yerleşti. Burada, geri dönen Sırp mültecilere yer açmak amacıyla yerleşim 2000-2001'de uluslararası ve iç baskı altında sonlandırılana kadar kendi dini kurallarına göre yaşadılar.⁵¹

İzleyen otuz yılın gösterdiği şey, analitik açıdan kritik noktadır. Bosna'daki yabancı savaşçı çevresi; yeniden suç işleme sicili, ideoloji veya milliyet çizgileri boyunca değil, tek bir eksende ayrıştı: Yerleşik hale gelme. Ülkede kalan, evlenen ve Bosna toplumuna yerleşen eski savaşçılar, sonrasında neredeyse hiç operasyonel şiddet üretmedi. Savaş dönemi çevresine kadar izlenebilen tek önemli terör saldırısı, 1997'de Mostar'da yaklaşık iki düzine kişinin yaralandığı bombalı araç saldırısıydı ve bunu, ülkeyi çoktan terk etmiş Suudi bir gazi olan Ahmad Zuhair organize etmişti.⁵² Dikkat çekici biçimde, 2005'ten sonra Bosna içinde gerçekleştirilen her cihatçı saldırı (2010 Bugojno polis karakolu bombalaması, 2011'de Saraybosna'daki ABD Büyükelçiliği'ne silahlı saldırı ve 2015'te Zvornik polis karakolu ile Rajlovac'taki silahlı saldırılar), savaş dönemindeki El Mudžahid birliğinde hiç görev yapmamış genç yerel Selefiler tarafından gerçekleştirildi.⁵³ El Mudžahid, yabancı gönüllülerin 1993'te resmen örgütlendiği birlikti. Bu birlikte görev yapmak, savaş dönemindeki Suriyeli muhacir grubuna üyelik için eldeki en yakın dolaylı gösterge.⁵

Gerçekten tehlikeli hale gelen kişiler, ezici çoğunlukla sınır dışı edilmiş veya hiç yerleşik hale gelmemiş olanlardı. Bosna'da radikalleşen ve Dayton sonrasında ayrılımları için baskı gören, sonradan İslam'a geçmiş sözde Roubaix çetesinin Fransız üyeleri, 1996'da bir silahlı soygun kampanyasında ve Lille'deki bir G7 zirvesini hedef alan başarısız bombalı araç planında yeniden ortaya çıktı. Bosna gazisi ortakları Fateh Kamel, Aralık 1999'da Los Angeles Uluslararası Havalimanı'na yönelik başarısız Milenyum planının faili Ahmad Ressam'ı ortaya çıkaran Montreal ağının kilit figürlerinden biri oldu.⁵⁴ Bosna'dan geçip yeniden küresel cihada dönen daha geniş Afgan-Bosna ağının eski mensupları arasında, 1998 Doğu Afrika büyükelçilik bombalamaları, 2000'de USS Cole'a yönelik saldırı ve bazı anlatımlara göre 11

Eylül planıyla bağlantılı kişiler de vardı.⁵⁵ Örüntü açıktır: Ülkeden çıkarma tehdidi sınır aşan ağlara dağıtarak ihraç ederken, entegrasyon, bütün ahlaki çirkinliğine rağmen (El Mudzahid birliği gerçek savaş dönemi vahşetlerine karışmıştı), onu büyük ölçüde etkisizleştirdi.⁵⁶ Bu, evrensel değil, en yaygın sonuç hakkında bir iddiadır. Bosna'da olduğu gibi Suriye'de de bu tür herhangi bir grubun bir bölümü mutabakatı reddedecektir ve kayıtlarda yerleşik hale geldiği halde tehlikeli kalmaya devam eden kişiler de bulunuyor. Politika sorusu, yerleşik hale gelmenin eksiksiz olup olmadığı değil, yerleşmeyi reddeden kalan azınlığın, yerleşmiş çoğunluğu da dağıtan tedbirlerle ele alınıp alınmaması gerektiğidir.

Bu örüntüyü nedensel olarak okumaya yönelik iki itirazın doğrudan ele alınması gerekiyor. Birincisi seçilimdir: Ayrılanlar, baştan beri yerleşmeye en az eğilimli kişiler olabilir, dolayısıyla ülkeden çıkarılma ve yerleşmeme, sonraki şiddetin nedenleri değil, önceki niyetin göstergeleri olabilir. Bu itirazın gerçek bir ağırlığı var ve Bosna literatürü bunu kesin biçimde çözemiyor. Ayrılanların bazıları açıkça bir yuva değil, bir sonraki cepheyi arıyordu. İkinci itiraz birincisinden kaynaklanıyor: Eğer yerleşik hale gelme yalnızca zaten silahlı mücadeleyi bırakmaya karar vermiş kişileri tanımlıyorsa, hiçbir şeyi açıklamaz. Her iki itiraza da yanıt veren, aşağıda incelenen Bosna'nın ikinci perdesidir. 2001 sonrası vatandaşlıktan çıkarma kampanyası, kendi tercihleriyle ayrılanları hedef almadı. Zaten yerleşik hale gelmiş, evlenmiş, yerleşmiş ve çoğu durumda on yıldır vatandaşlık sahibi olan kişileri hedef aldı. Nüfusu yaklaşık olarak sabit tutup yalnızca devletin ona yönelik muamelesini değiştiren kampanya, ölçülebilir bir güvenlik getirisi sağlamadı. Kalıcı, örgütlü bir hoşnutsuzluğa da yol açtı. Bu, vakanın sunduğu doğal deneye en yakın örnek ve ham örüntüyle aynı yöne işaret ediyor.

Bosna'nın ikinci perdesi daha da keskin bir uyarı sunuyor, çünkü zorla tersine çevirmenin sonuçlarını önceden gösteriyor. 11 Eylül saldırılarından sonra, yoğun Amerikan baskısı altında Saraybosna, vatandaşlığa aldığı kendi gazilerine karşı harekete geçti. Bir devlet komisyonu, savaş dönemindeki yaklaşık 1200 vatandaşlığa kabul işlemini inceledi ve yeterli gerekçe veya anlamlı itiraz yolları sunmayan, şeffaf olmadığı yönünde yaygın biçimde eleştirilen süreçlerde en az 300 kişinin vatandaşlığını iptal etti.⁵⁷ Human Rights Watch ve diğer gözlemciler, geri gönderildiklerinde kötü muameleye maruz kalan sınır dışı edilmiş kişileri, gizli delillerle uzun süre tutulan tutukluları ve en kötü şöhretli örnek olarak, Bosna mahkemelerinin itirazlarına rağmen Ocak 2002'de Bosna'dan Guantanamo'ya nakledilen Cezayir kökenli altı kişiyi belgeledi.⁵⁸ Sembolik figür, 1990'larda vatandaşlığa alınan Suriyeli gazi İmad el-Hüseyn'di (Ebu Hamza). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Suriye'ye gönderilmesi halinde gerçek bir kötü muamele riskiyle karşılaşacağı gerekçesiyle sınır dışı edilmesini yasakladıktan sonra Bosna, onu sonunda ne ülkede tutabildi ne de sınır dışı edebildi. Gidecek yeri olmayan bir muhacir olarak yıllarını göçmenlik gözetiminde geçirdi.⁵⁹ Bütün kampanyanın güvenlik getirisi ihmal edilebilir düzeydeydi.

Olağanüstü nakil vakaları en çarpıcı örnektir. Kasım 2008'de, Yüksek Mahkeme'nin Boumediene v. Bush davasında habeas corpus incelemesini yeniden tesis etmesinin ardından, bir federal bölge yargıcı altı kişiden beşinin serbest bırakılmasına karar verdi. Yargıç,

hükümetin ABD güçleriyle savaşmak üzere Afganistan'a gitmeyi planladıkları iddiasının, güvenilirliği ortaya konmamış kimliği belirsiz tek bir kaynağa dayandığını tespit etti. Altıncı kişi Belkacem Bensayah, bir El Kaide aracısıyla temasına ilişkin ayrı deliller temelinde tutuldu, bu karar daha sonra temyizde bozuldu ve Bensayah Aralık 2013'te Cezayir'e nakledildi. Bu dağılım her iki yönden öğreticidir. Kampanyanın hedef aldığı kişilerin çoğunun ileri sürülen tehdidi oluşturmadığını gösteriyor. Aynı ölçüde, yerleşik hale gelmenin bir garanti olmadığını da gösteriyor: En az bir kişi Bosna'ya yerleşmişti ve hükümetin anlatımına göre operasyonel bağlantılarını sürdürüyordu. Yerleşik hale gelme temel görülme oranını düşürür. Uçtaki riski ortadan kaldırmaz, tam da bu nedenle izleme kapasitesi ve inandırıcı bir hesap verebilirlik mekanizması, yerleşmenin bu ihtiyaçları ortadan kaldırdığı varsayılmak yerine onun yanında yer almalıdır.^{60 h} Bu sürecin yol açtığı hoşnutsuzluk kalıcı oldu ve binlerce kişiyi harekete geçirebilen bir El Mudžahid gazileri derneği tarafından sürdürüldü.⁶¹

Yerleşik hale gelmenin silahlı mücadeleyi bırakma kararını neden güçlendirdiği ve sağlamlaştırdığı anlaşılması güç bir şey değildir ve mekanizma doğrudan Suriye örneğine aktarılabilir. Bu mekanizma, yerleşik hale gelmenin çatışmadan uzaklaşmanın tek nedeni olmasını gerektirmiyor. Bir savaşçının yerleşmeyi seçtiği yerde, bu tercihin neden kalıcı hale geldiğini, tersine çevirmenin maliyetinin zamanla neden yükseldiğini ve dış bir aktörün onun adına bu tercihi tersine çevirmekte neden isteksiz olması gerektiğini açıklıyor. Bir aileye, geçim kaynağına ve sabit bir topluluğa yerleşmiş savaşçı, yeniden şiddete başvurmanın kişisel maliyetini artıran ve operasyonel hareketliliğini azaltan, kaderini bağlayan bir dizi unsur (bakmakla yükümlü olduğu kişiler, mülkiyet, itibar ve bilinen bir adreste fiziksel varlık) biriktirme eğilimindedir.

Bu durum, muhacirlerin önemli bir bölümünün ailelerini beraberlerinde getirdiği, ülkelerindeki mal varlıklarından ve toplumsal konumlarından vazgeçtiği ve güvenli bir geri dönüş imkanına sahip olmadığı Suriye'de özellikle güçlü biçimde geçerlidir. Birçoğu için Suriye'de kurdukları hayat, sahip oldukları her şeydir. Resmi bir komuta zincirine entegrasyon buna bir katman daha ekler: Özerk hücrenin yerine hesap verebilir bir hiyerarşi koyar, devlete savaşçının hareketlerini ve ilişkilerini görme imkanı sağlar ve kovuşturmayla başvurmadan da işletilebilecek bir disiplin mekanizması oluşturur. Ülkeden çıkarma bunların hepsini aynı anda ortadan kaldırır. Sınır dışı edilen savaşçı becerilerini, ideolojik bağlılıklarını ve sınır aşan temaslarını korur, ancak kendisini sınırlayan yerel bağları, gözetimi ve istikrarda sahip olduğu menfaati kaybeder. Bu, yeniden faaliyete geçme için neredeyse ideal bir reçetedir. Bosna'da kalan gazilerin ezici çoğunluğunun silahlı mücadeleyi bırakırken dışarı itilenlerin sonraki saldırı planlarında orantısız biçimde yeniden ortaya çıkmasının nedeni budur. Aynı nedenle, şimdi entegre savaşçıları Suriye'nin koruyucu yapılarından çıkaran suikastlar, yabancı savaşçı saflarının uygun bir şekilde seyretilmesi olarak değil, bir uyarı olarak okunmalıdır.

Bosna örneği, entegrasyonun temiz, maliyetsiz veya risksiz olduğunu ortaya koymuyor. Açıkça böyle değil ve şimdi Suriye üniforması giyen bazı kişiler ciddi suçlardan sorumlu. Gösterdiği şey daha dar ve daha yararlı: Zorla tersine çevirmenin, tedavi ettiğini iddia ettiği hastalıktan daha kötü olduğu. Suriye'de silahsızlandırma ve ülkeden çıkarma hamlesi, Bosna'daki her iki başarısızlığı aynı anda yeniden üretme riski taşıyor: Bosna cihadının eski mensuplarının 1990'ların ortalarından sonlarına kadar çeşitli diğer cihatçı saldırı planlarına karışmasına yol açan ülkeden çıkarılma dinamiği ve bağımsız Özbeklerin devletin güvenilemez olduğunu savunmak için şimdiden başvurduğu "vatandaşlıktan çıkarma" tepkisi. El-Hüseyin vakası uzak bir benzetme değil, Suriye'deki muhacirlerin şimdi ortaya koyduğu ikilemin neredeyse birebir örneğidir: Ev sahibi devletin ne tamamen sınır dışı edebildiği ne de birçok durumda menşе ülkelerine güvenli biçimde geri gönderebildiği bir nüfus.

Politika açısından sonuçlar

Kişi sayısına dayalı bir silahsızlandırma koşulunun alternatifi, yabancı savaşçı tehdidini görmezden gelmek değil, ABD'nin nüfuzunu bu tehdidi gerçekte belirleyen değişkenlere yöneltmektir. Yukarıdaki analizden beş sonuç çıkıyor. Bunlar uygulamaya konulacakları sırayla sunuluyor, ancak ikincisi (muhacirler arasında farklılaştırma) mantıksal olarak diğerlerinden önce geliyor, çünkü buradaki diğer bütün değerlendirmeler ona bağlı.

Birincisi, koşulluluk silahsızlandırma sayımı yerine komuta ve kontrol etrafında kurulmalıdır. İlgili soru, kaç silahın toplandığı değil, entegre savaşçıların denetlenmiş ve hesap verebilir bir komuta zinciri içinde bulunup bulunmadığıdır. Bosna'dan elde edilen kanıtlara göre tehdidi etkisizleştiren, böyle bir yapı içinde yerleşik hale gelmedir. Birliklerin güvenlik incelemesi, biyometrik kayıt ve entegre tümen ile hükümet yanlısı Özbek tugayı gibi oluşumlar için belgelenmiş hesap verebilirlik etrafında şekillenen kıstaslar, ABD'nin terörle mücadele çıkarlarını, şu anda kontrol sağlayan yapıları parçalayacak bir silahsızlandırma hedefinden daha etkili biçimde ilerletecektir.⁶² Pratik açıdan bu, devlet kontrolünün ölçülebilir göstergelerine (entegre personel kayıtları, komuta ilişkilerinin açıklığı, disiplin işlemlerinin kayıtları ve resmi hiyerarşi dışında faaliyet gösteren özerk yabancı savaşçı yerleşim alanlarının bulunmaması), hem uygulamada doğrulanması güç (silah teslimleri sahnelenip raporlanabilir, ancak teçhizatın bol ve dağınık olduğu bir ülkede stoklar kolayca denetlenemez) hem de etkileri bakımından ters sonuç doğuran toplam silahsızlandırma ölçütünden daha fazla öncelik verilmesi anlamına gelir. Bu, NDAA'da yer alan yabancı savaşçıları silahsızlandırma hükmünün temel amacını korurken uygulama dilini buna uygun biçimde değiştirecektir.

İkincisi, ABD politikası, savaşçıların kendilerinin de zaten yaptığı bir ayrımı gözетerek muhacirleri tek bir kategori olarak ele almak yerine aralarında farklılaştırma yapmalıdır. Temmuz 2026'daki karşıt açıklamalar, nüfusun entegre olmuş, devlete hizmet eden bir çoğunluk ile bağımsız, muhalif bir azınlığa bölündüğünü gösteriyor. Entegrasyon hattı açıkça

korunurken baskı dar kapsamlı sınır aşan tehdit grubuna yöneltilmeli ve Washington, bir Savunma Bakanlığı tugayını kontrol altında tutması amaçlanan hücrelerle bir tutan her türlü çerçeveyi reddetmelidir. Bu farklılaştırma yalnızca analitik değildir: En ciddi dış saldırı riski, grubun eski topraklarındaki kişilerin kendi inisiyatifleriyle yurt dışındaki operasyonları kışkırtması, tam da entegre olmayan azınlıkta yoğunlaşıyor. Dolayısıyla entegre oluşumları parçalayan bir yükümlülük, bu tür bağımsız faaliyetlerin geliştiği özerk alanı genişletirken, bunlara girişme olasılığı en yüksek olan ve silahsızlandırma sayımının kaydedebileceği herhangi bir silaha sahip olmayan kişilere tamamen dokunmayacaktır.

Üçüncüsü, zorla ülkeden çıkarma muhtemelen ABD'nin hedeflerine hizmet etmeyecektir ve yönetilen bir alternatif mevcuttur. Bosna'nın vatandaşlık inceleme kampanyası asgari düzeyde güvenlik ve kalıcı hoşnutsuzluk getirdi. El-Hüseyn ikilemi (ne tutulabilen ne de sınır dışı edilebilen bir yabancı), Suriye'nin ikileminin küçük ölçekteki örneğidir. Benzetmenin sınırları var ve okurlar bunları haklı olarak belirtecektir. Bosna'nın savaş sonrası makamları eski bir cihatçı komutan tarafından yönetilmiyordu ve Şara'nın kendi geçmişi, Şam'a yabancı savaşçıları karşısında Saraybosna'nın sahip olmadığı bir dizi teşvik sağlıyor. Ancak söz konusu mekanizma, yani dış bir güç ev sahibi devleti yabancı savaşçı nüfusuyla daha önce yaptığı bir uzlaşmayı tersine çevirmeye zorladığında ne olduğu, bunu yapmak zorunda bırakılan hükümetin geçmişine bağlı değildir. Şam'ın söz konusu nüfusu ihraç etmeden veya daha fazla yabancılaştırmadan karşılayamayacağı bir ülkeden çıkarma talebinin ne ülkeden çıkarma ne de güvenlik sağlaması muhtemeldir. Daha umut verici yol, ABD'nin koşullarını Macron ziyaretinin başlattığı Avrupa arabuluculuğundaki açılıma dahil etmek ve izlemeli geri dönüş, gerekli görülen durumlarda kovuşturma ve daha zor vakalar için rehabilitasyon çerçevesini desteklemektir.

Dördüncüsü, entegre savaşçıların korunması ve hesap verebilirliği, kusurlu ve kısmi de olsa ölçülebilir bir kıstas olarak ele alınmalı ve hoşnutsuzluğun radikalleşmeye dönüşme hattı öncü bir gösterge olarak izlenmelidir. 2026 suikastları başka yollarla ülkeden çıkarılmadılar. ABD'nin angajmanı inandırıcı soruşturmalara ve kuvvet koruma tedbirlerine bağlanmalı, istihbarat kaynakları ise mesajları (şimdi İsrail karşıtı seferberliğe yönelen) saf değiştirme riskine ilişkin eldeki en erken uyarıyı sunan bağımsız kanalları izlemelidir. Bunu ölçmek güç olacaktır. Soruşturmalar şeffaf olmayabilir ve bildirilen olayların bulunmaması, etkili korumayı da bildirilmeyen cinayetleri de yansıtabilir. Yine de bu kıstas, silah sayımından daha uygulanabilir. Çünkü kimsenin denetleyemeyeceği bir envanter yerine, soruşturmaların açılıp açılmadığı, bulguların yayımlanıp yayımlanmadığı, komutanlardan hesap sorulup sorulmadığı gibi gözlemlenebilir devlet davranışları üzerinden değerlendirilebilir.

Beşincisi, ABD yardımı, hem geçmişten kalan yabancı savaşçı grubuna hem de yeni geliş akışına vurgu yaparak tarama ve güvenlik incelemesine öncelik vermelidir. Stevenson vakası, Esed sonrası Suriye'nin açıklığının, kırılğan bir devletin henüz güvenlik incelemesinden geçiremediği yeni gelenleri çektiğini gösteriyor. Washington'un sunabileceği en ileriye dönük

ve somut yardım, sınır taraması, biyometrik kayıt ve izleme listelerinin entegrasyonu için kapasite geliştirmedir.

Sonuç

Suriye'nin yabancı savaşçıları, el konulacak bir silah stoku değil. Devletin bünyesine önemli ölçüde dahil edilmiş, kendi içinde farklılaşmış ve bölünen, yeni gelenleri çeken ve şimdi Suriye'nin uluslararası siyasete tartışmalı yeniden entegrasyonunun merkezinde bulunan bir nüfus. Muhacirler, rejimin düşmesinden bu yana geçen 20 ay boyunca istikrarsızlığın fitilini ateşleyen bir unsurdan ziyade, yeni devletin konsolidasyonunun bir barometresi işlevi gördü. Fiilen ortaya çıkan riskler (entegre savaşçılara yönelik bir suikast kampanyası, yabancılaşmış kişilerin ideolojik yeniden çerçevelemesi ve yeni yabancılardan oluşan başlangıç aşamasındaki geliş akışı), NDAA'nın yabancı savaşçıları silahsızlandırma koşuluyla ele alınmayacaktır. Söz konusu koşul, şam'a etkisizleştirmeye çalıştığı nüfusu bünyesinde barındıran komuta yapılarını dağıtması yönünde baskı yapacaktır. Bu nüfus içinde gerçek bir patlayıcı unsur varsa, bu entegre tugayların cephaneliği değil, entegre olmayan kişilerin kendi inisiyatifleriyle yurt dışında saldırılar düzenleme kapasitesidir. Parçalayıcı bir silahsızlandırma yükümlülüğünün sınırlamak yerine muhtemelen genişleteceği bir tehlike.

Bağlamları farklı olsa da Bosna örneği temel noktada açıktır: Dışarıdan dayatılan ülkeden çıkarma ve vatandaşlıktan çıkarma programı tehdidi ihraç edip kalıcı hoşnutsuzlukların tohumlarını ekerken, yerleşik hale gelme onu büyük ölçüde etkisizleştirdi. Bunların hiçbirisi Washington'un yabancı savaşçı varlığına kayıtsız kalması veya şam'ın açık çek hak ettiği anlamına gelmiyor. şeffaf olmayan gözaltılar ve yanıtsız kalan suikastlar dahil Suriye hükümetinin kendi davranışları, sürekli incelemeyi gerektiriyor. Aksine, ABD'nin kayda değer nüfuzunu, devletin bu alanların her birindeki kapasitesini muhtemelen zayıflatacak sembolik bir ölçüte değil, tehdidi belirleyen değişkenlere (komuta, hesap verebilirlik, farklılaştırma ve tarama) yöneltmesi gerektiği anlamına geliyor. Washington'un önündeki tercih, Suriye'nin yabancı savaşçıların silahlarını koruyup korumaması değil, kendilerinden hesap sorulması için baskı yapılabilecek bir devlete bağlı kalıp kalmamaları veya Bosna'daki selefleri gibi başkalarının sorunu haline gelmek üzere serbest bırakılmalarıdır. Bu konuda tarihsel kayıt pek fazla belirsizlik alanı bırakmıyor.

Notlar

[a] Uygulamada esas alınacak ifade, komitenin bildirdiği yasa tasarısının Suriye bölümünde yer alıyor. Bu bölüm, Savunma Bakanı, şam'ın aşağıdaki konularda inandırıcı adımlar attığını Kongre'nin savunma komitelerine belgelendirene kadar Suriye Hükümeti ile iş birliği için hiçbir fon harcanamayacağını öngörüyor: "(1) tüm yabancı savaşçıları ve cihatçıları Suriye'nin silahlı kuvvetlerinden ve Suriye Hükümeti'nin diğer hizmetlerinden çıkarmak; (2) Suriye'de kalan tüm yabancı savaşçıları ve cihatçıları silahsızlandırmak; (3) Kürtlerin öncülüğündeki Suriye Demokratik Güçleri de dahil olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Amerika Birleşik Devletleri'nin müttefikleri ile ortaklarına yönelik saldırıları önlemek amacıyla yabancı savaşçıları ve cihatçıları izlemeye yönelik bir sistem uygulamaya koymak." S.

4784, 119. Kongre (2026). Senatör Ted Budd tarafından sunulan hükmün bir emsali var: 2026 Mali Yılı NDAA'sı, Suriye hükümetinin "Suriye'nin devlet ve güvenlik kurumlarındakiler de dahil olmak üzere, yabancı savaşçıları Suriye Hükümeti'ndeki üst düzey görevlerden çıkardığını veya çıkarmak için adımlar attığını" belgelendirmeyi şart koşuyordu. S. 1071, 119. Kongre (2025). İkisi arasındaki farklar konudan ziyade kapsam, standart ve araçla ilgilidir. 2026 Mali Yılı formülasyonu yalnızca üst düzey atamaları kapsıyor ve yaptırımların hafifletilmesi bağlamında gösterilebilir ilerlemeyi ("adımlar atıyor") kabul ediyordu. 2027 Mali Yılı metni ülkedeki her yabancı savaşçıyı kapsıyor, ülkeden çıkarmaya ek olarak açık silahsızlandırma ve izleme yükümlülükleri getiriyor ve bunları savunma iş birliği finansmanına bağlıyor.

[b] Saldırgan, İçişleri Bakanlığı güçlerine yakın zamanda alınmış bir kişiydi ve saldırıdan günler önce aşırılıkçı eğilimlerinden şüphelenildiği gerekçesiyle hakkında uyarı yapıldığı bildirilmişti. Bu ayrıntı, burada geliştirilen tarama ve güvenlik incelemesi argümanı ile doğrudan ilgilidir. ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı, 19 Aralık 2025'te başlayan ve IŞİD hedeflerine yönelik bir dizi misilleme saldırısından oluşan Hawkeye Strike Operasyonu ile karşılık verdi. Bkz. Taylor Luck, "Attack on US forces in Syria tests anti-ISIS mission, warming ties," Christian Science Monitor, 15 Aralık 2025 ve "Syria arrests five suspects over shooting of US, Syrian troops in Palmyra," Reuters, 14 Aralık 2025.

[c] Buradaki nokta, Orta Asyalıların devlete diğer bloklardan daha düşmanca yaklaşması değil, kamuoyu önündeki tartışmalarının açıkça ve entegrasyon meselesinin her iki tarafında yürütülmesidir.

[d] Rakam, Suriyeli ve Batılı analistlerin yabancı personelin dahil edilmesinde başlıca araç olarak tanımladığı ve daha da büyümesi öngörülen yeni kurulmuş 84. Tümen'e ilişkindir. Bkz. "Will foreign fighters test the stability of post-Assad Syria?" New Arab, 29 Ekim 2025 ve Mayıs 2026 itibarıyla Suriye'de yaklaşık 5000 yabancı savaşçının silahlı halde kaldığını tahmin eden "The Struggle to Pacify Syria's Foreign Legions," International Crisis Group.

[e] Paty, karikatürleri göstermeden önce isteyen Müslüman öğrencilerin sınıftan ayrılmasına izin verdi. Kim Willsher, "Teacher Decapitated in Paris Named as Samuel Paty, 47," Guardian, 17 Ekim 2020.

[f] Vaka, eşyle birlikte Omar Diaby'nin Fırkatu'l Guraba'sına katılmak üzere seyahat etmeye çalıştığı gerekçesiyle 29 Nisan 2025'te hakkında iddianame düzenlenen eski bir Fransız ordusu mühendisiyle ilgiliydi. Le Figaro, grubu kimlikleri tespit edilmiş ve yakından izlenen yaklaşık 50 Fransız vatandaşından oluşan bir yapı olarak tanımladı. Aynı haber, kitlesel ayrılışların yaşanmadığını belirtti. El-Hol'den ayrılışlar konusunda bkz. "Exodus of ISIL-linked detainees from Syria camp sparks security concerns," Al-Jazeera, 17 Şubat 2026 ve "Syria: Security Situation," EUAA, Temmuz 2026, bölüm 2.2.3. Aralık 2024 sonrası gelişlere ilişkin güvenilir toplu veriler şu anda açık kaynaklarda mevcut değil ve burada aktarılan rakamlar bütünün tahminleri olarak değil, kovuşturmalar ve kamp haberlerinden elde edilen alt sınırlar olarak okunmalıdır.

[g] El Mudžahid birliği, Ağustos 1993'te Bosna-Hersek Cumhuriyeti Ordusu'nun Üçüncü Kolordusu'na bağlanan ve Arap ve diğer yabancı gönüllülerin bünyesinde örgütlendiği oluşumdur. Savaş dönemindeki davranışları, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi önündeki yargılamalara konu oldu. Bosna literatürünün eşit düzeyde olmadığını da belirtmek gerekir: Standart anlatıların birkaçı savunuculuk faaliyetlerine yakın kaynaklara dayanıyor veya birbiriyle örtüşen az sayıda ikincil kaynağı kullanıyor; burada verilen rakamların büyüklük mertebeleri olarak değerlendirilmesi en uygundur.

[h] Yargıç Richard J. Leon, hükümetin iddiasının güvenilirliği ortaya konmamış kimliği belirsiz tek bir kaynağa dayandığını tespit etti. Bensayah'ın gözaltında tutulması, ayrı deliller temelinde ilk derece

mahkemesinde onaylandı, Haziran 2010'da D.C. Circuit tarafından bozuldu ve Bensayah 5 Aralık 2013'te Cezayir'e nakledildi.

Kaynakça

[1] "SASC Completes Markup of National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2027," United States Senate Armed Services Committee, 11 Haziran 2026.

[2] Omar Abdel-Baqi, "Foreign Jihadists Helped Syria's Rebels Take Power. Now They're a Problem," Wall Street Journal, 30 Nisan 2025; Louisa Loveluck ve Zakaria Zakaria, "Syrian leader faces challenge of foreign militants who helped him win power," Washington Post, 31 Mayıs 2025.

[3] "Entegre et ve tutukla" çerçevesi aşağıda ayrıntılı biçimde geliştirilmektedir. Entegrasyonu vurgulayan, aynı dönemde yapılmış bir analiz için bkz. "Foreign Fighters in Syria: Quiet Integration Amid Unfounded Concerns," Levant24, 17 Mayıs 2025. Bu makale artık internette mevcut değildir, ancak yazar arşivlenmiş bir versiyonunu saklamaktadır.

[4] Aaron Y. Zelin, "Jihadi 'Counterterrorism:' Hayat Tahrir al-Sham Versus the Islamic State," CTC Sentinel 16:2 (2023); Aaron Y. Zelin, "The New Syrian Government's Fight Against the Islamic State, Hezbollah, and Captagon," CTC Sentinel 18:3 (2025).

[5] Aaron Y. Zelin'in "HTS/New Syrian Government Arrests Against The Islamic State, July 2017-Present" çalışması, son güncelleme 18 Ağustos 2026.

[6] "The Struggle to Pacify Syria's Foreign Legions," International Crisis Group, 13 Mayıs 2026.

[7] Abdulaziz Kilani ve Alex Shams Wright, "Explainer: Foreign Fighters and Syrian Factions Fighting Alongside HTS," BBC Monitoring, 24 Aralık 2024; Umar Farooq, "What Are Uyghurs Doing in Syria?" Foreign Policy, 4 Nisan 2025; Neil Hauer, "What future for Chechen and North Caucasian fighters in Syria?" Riddle, 31 Ocak 2025.

[8] Bkz. Benjamin Fève, "Turning Foreign Fighters into University Students? In a bizarre move, the Syrian Council of Higher Education published ...," X, 12 Şubat 2025 ve Farooq.

[9] Orta Asyalılara ilişkin yorumların hacmi ve yönü konusunda bkz. "Explainer: What's Driving Unrest Among Foreign Fighters in Syria?" BBC Monitoring, 23 Temmuz 2026 ve Aymenn Jawad Al-Tamimi, "Internal Tensions Among Uzbek 'Migrants' in Syria."

[10] Cagatay Cebe, "Azerbaijani soldiers serving in the Syrian Army visited Azerbaijani women and children at the al-Hol camp," X, 1 Şubat 2026.

[11] Tam Hussein, "From The Battlefield to The Marketplace," Blood-Rep, 29 Haziran 2026. Ayrıca bkz. Daniele Garofalo, "The jihadist Musafeer Tactical group, a group composed of Kazakhs and Tajiks, published ...," X, 24 Haziran 2025 ve Daniele Garofalo, "Yurtugh Tactical, a Uyghur jihadist tactical group, published photos ...," X, 28 Kasım 2025.

[12] Loveluck ve Zakaria.

[13] Aynı eser.

[14] Timour Azhari ve Suleiman Al-Khalidi, "US gives nod to Syria to bring foreign jihadist ex-rebels into army," Reuters, 2 Haziran 2025.

[15] Bkz. Cagatay Cebe, "One of the special forces trainers of the 50th Division of the Syrian Armed Forces is a Turkish citizen ...," X, 3 Mayıs 2025.

[16] Aaron Y. Zelin, "The New Syrian Government Draws A Line In The Sand About Foreign Fighter Freelancing," Jihadology+, 19 Ocak 2025.

[17] "Briefing: Hardliners react to 'arrest' of Central Asian militant in Syria," BBC Monitoring, 20 Ağustos 2025; Aymenn Jawad Al-Tamimi, "The 'Muhajirin' in the New Syria: The Case of 'Abu Dujana al-Turkistani,'" Aymenn's Monstrous Publications, 10 Ekim 2025; Wassim Nasr, "#Syrie il n'est pas clair si une causalité existe, mais ...," X, 18 Ağustos 2025.

[18] "Syria detains prominent American Islamist journalist, sources say," Reuters, 23 Aralık 2025; "Briefing: Islamists denounce Syrian authorities for arrest of US media activist," BBC Monitoring, 23 Aralık 2025; Aymenn Jawad Al-Tamimi, "The Arrest of Bilal Abdul Kareem in Syria," Aymenn's Monstrous Publications, 23 Aralık 2025.

[19] Aymenn Jawad Al-Tamimi, "An Interview with a Wife of Bilal Abdul Kareem," Aymenn's Monstrous Publications, 10 Ağustos 2026.

[20] Aynı eser.

[21] Timour Azhari, "Foreign Islamists Petition Syrian State for Citizenship," Reuters, 15 Ağustos 2025.

[22] "Briefing: Uzbek Telegram channels raise funds for detained IS 'families,'" BBC Monitoring, 22 Ağustos 2025; "Syrian-Uzbek Economic Forum Amid Tensions With Uzbek Fighters," Syria Report, 26 Mayıs 2026.

[23] Aynı eser.

[24] Hussein, "From The Battlefield to The Marketplace." Ayrıca bkz. Abu Ahmad, "With the war in Syria over many Foreign fighters have pursued other lives ...," X, 22 Temmuz 2026.

[25] Bkz. Qalaat Al Mudiq, "#Syria: Abu Dujana, a former Uzbek military trainer who later moved into media work, has been released ...," X, 8 Nisan 2026 ve Qalaat Al Mudiq, "#Syria: Abu Dujana, former Uzbek military trainer who fought against pro-Assad forces, has now his own restaurant ...," X, 27 Haziran 2026.

[26] Bkz. Cagatay Cebe, "There is an interesting detail at the restaurant opened by Abu Dujanah al-Turkistani in the town of al-Fu'ah in Syria ...," X, 1 Temmuz 2026.

[27] "Briefing: Niqab Campaign Organiser Protests Alleged Ban by Syrian Ministry," BBC Monitoring, 18 Ağustos 2026.

[28] Bkz. Daniele Garofalo, "In the Central Asian jihadist channels still operating and active in #Syria, there is growing discontent ...," X, 19 Ağustos 2025.

[29] "Briefing: Syria security campaign targets foreign fighters in Idlib," BBC Monitoring, 6 Mayıs 2026. Ayrıca Hamid Al-Qawsi'nin, hesabı o tarihten bu yana çevrimdışı hale getirilen X paylaşımlarına bakınız, yazar bunların kopyalarını arşivinde saklamaktadır.

[30] Uzbek Muhajirin, "Oh People of al-Sham," 3 Haziran 2026, Jihadology üzerinden erişilebilir; "Briefing: Tensions Rise Between Syrian Government, Uzbek Fighters," BBC Monitoring, 7 Haziran 2026.

[31] Aymenn Jawad Al-Tamimi, "Internal Tensions Among Uzbek 'Migrants' in Syria," Aymenn's Monstrous Publications, 12 Temmuz 2026.

[32] Aynı eser.

[33] "Explainer: What's Driving Unrest Among Foreign Fighters in Syria?" BBC Monitoring, 23 Temmuz 2026.

[34] Bkz. Qalaat Al Mudiq, "#Syria: a member of the Security forces was shot dead last night in the city of #Aleppo ...," X, 14 Mayıs 2025.

[35] Bkz. Al-Qawsi for Studies, "#Syria | Unknown gunmen assassinated the foreign fighter of Chechen origin 'Mustafa al-Russi,' one of the leaders of the 'Red Bands' ...," X, 6 Haziran 2026 (hesap o tarihten bu yana askıya alınmıştır; paylaşım yazar tarafından arşivlenmiştir) ve Qalaat Al Mudiq, "#Syria: a foreign fighter, former member of #HTS Red Bands, was shot dead last night ...," X, 6 Haziran 2026.

[36] Bkz. Qalaat Al Mudiq, "#Syria: another assassination targeted a former foreign fighter in #Idlib province ...," X, 28 Haziran 2026.

[37] "Briefing: Islamists Speculate on Death of Chechen Foreign Fighter in Syria," BBC Monitoring, 8 Haziran 2026.

[38] "French Fighter Group Urges Syrian Muslims to Counter Israeli Military Attacks," BBC Monitoring, 28 Temmuz 2026.

[39] Firqat al-Ghuraba, "Political Prisoners," Jihadology üzerinden erişilebilir, 8 Temmuz 2026.

[40] Jean-Michel Décugis ve Jérémie Pham-Lê, "[I Beheaded the Teacher': The Last Contact of the Killer of Samuel Paty Identified in Syria]," Parisien, 8 Mart 2021.

[41] Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Aaron Y. Zelin, "The Age of Political Jihadism: A Study of Hayat Tahrir al-Sham," Washington Institute for Near East Policy, Mayıs 2022.

[42] Sean Rubinsztein-Dunlop, Meghna Bali ve Cherine Yazbeck, "Gold Coast man faces possible death penalty in Syria over alleged murder of fellow Australian," ABC News (Australia), 29 Temmuz 2026.

[43] Aynı eser.

[44] Jean Chichizola, "Terrorisme: un ancien militaire français devenu djihadiste interpellé alors qu'il voulait rejoindre la Syrie," *Figaro*, 9 Mayıs 2025.

[45] Aynı eser.

[46] Esed sonrası sınırın geçişlere elverişliliği ve yeni devletin tarama kapasitesinin sınırları konusunda bkz. "The Struggle to Pacify Syria's Foreign Legions," *International Crisis Group*, 13 Mayıs 2026 ve vakanın Suriye'nin yeniden radikalleşmiş Avustralyalılar için bir hedef haline gelip gelemeyeceği sorusunu gündeme getirdiğini bildiren Rubinsztein-Dunlop, Bali ve Yazbeck, "Gold Coast man faces possible death penalty in Syria over alleged murder of fellow Australian."

[47] "French Jihadists File Resurfaces Before Macron Visit," *Enab Baladi*, 6 Temmuz 2026.

[48] Bkz. Hussam Hamoud, "On Telegram, French jihadists in Syria are reacting with alarm. One channel writes ...," *X*, 6 Temmuz 2026.

[49] Fırkatu'l Guraba, "Political Prisoners."

[50] Bosna-Hersek'te Barış İçin Genel Çerçeve Anlaşması (Dayton Anlaşması), Ek 1-A, Madde III, 1995.

[51] Evan F. Kohlmann, *Al-Qaida's Jihad in Europe: The Afghan-Bosnian Network* (Oxford: Berg Publishers, 2004).

[52] Aynı eser.

[53] Vlado Azinovic, "Bosnia and Herzegovina and Terrorism 1996-2011: Defining the Threat, Devising Counterterrorism Strategy," John Le Beau (ed.), *The Dangerous Landscape: International Perspectives on Twenty-First Century Terrorism: Transnational Challenge, International Responses* içinde (Sofya: Procon, 2013); Vlado Azinovic ve Muahamed Jusic, "The New Lure of the Syrian War the Foreign Fighter' Bosnian Contingent," *Saraybosna: The Atlantic Initiative*, 2015.

[54] Kohlmann.

[55] *Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (9/11 Commission Report)*, 2004.

[56] El Mudžahid birliğinin savaş dönemindeki davranışları konusunda, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin birliğin operasyonlarıyla ilgili davalardaki bulgularına bkz. www.icty.org

[57] "Bosnia revokes soldier citizenships," *Al-Jazeera*, 12 Nisan 2007; "Bosnia and Herzegovina: Events of 2008," *Human Rights Watch*, 2009; "Human Rights Watch UPR Submission on Bosnia and Herzegovina," *Human Rights Watch*, 24 Ağustos 2009; "Bosnia: Citizenship and Detention," *Human Rights Watch*, 12 Ocak 2010.

[58] *Boumediene and Others v. Bosnia and Herzegovina*, Aralık 2006; Conor Gaffney ve Nadzida Cano, "'Algerian Six' Hope Court Will Hasten Release," *Balkin Insight*, 11 Haziran 2008.

[59] *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina*, Avrupa Konseyi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 7 Şubat 2012; Elvira M. Jukic, "Bosnia Told Not to Deport Abu Hamza to Syria," *Balkan Insight*, 8 Şubat 2012; *Case of Al Husin v. Bosnia and Herzegovina* (No. 2), 25 Haziran 2019, AİHM.

[60] *Boumediene v. Bush*, 553 U.S. 723 (2008); "Five of 'Algerian Six' Freed from Guantanamo," *Balkan Insight*, 21 Kasım 2008.

[61] Azinovic ve Jusic; Vlado Azinovic (ed.), "Between Salvation and Terror: Radicalization and the Foreign Fighter Phenomenon in the Western Balkans," *The Atlantic Initiative*, 2017.

[62] Azhari ve al-Khalidi; Uran Botobekov, "Abdul Aziz al-Uzbeki: KTJ's Trusted Ally of Ahmed al-Sharaa in Syria," *Jamestown Foundation*, 25 Haziran 2026.